

**Keuze uit de
aanwinsten 1968
van het
Rijksprenten-
kabinet**

Tekeningen

NEDERLAND

PIETER CORNELISZ KUNST (ca. 1490-na 1535?). De H. Petrus met Simon de Magiër, gedateerd 1516. Pen, diameter 238 mm. Uit verz. Sir Thomas Lawrence (L. 2445). Veiling Londen 28.III.1968, nr. 122, als toegeschreven aan David Jorisz.

DIRCK BARENTSZ (1534-1592). De graflegging van Christus. Afb. 7 op blz. 100 van Bulletin R.M. 1968. Pen en penseel in bruin, met witte dekverf gehoogd, 222 × 195 mm. Gegraveerd door J. Sadeler. Merk P.H. (L. 2083).

GERRIT PIETERSZ (1566-vóór 1645). Phaeton smeekt Apollo om de Zonnewagen. Afb. 7 op blz. 138 van Bulletin R.M. 1968. Pen en penseel in bruin, 226 × 290 mm. Uit verz. Dr. C. M. A. A. Lindeman.

ZUIDNEDERLANDS (1574). Ontwerp voor een gilderaam met de HH. Petrus en Aegidius (?), gedateerd 1574. Pen in bruin, penseel in bruin en blauw, 227 × 128 mm.

JAN BOTH (ca. 1610-1652). Bergachtig landschap in de Campagna. Penseel in grijs; op ruiten gebracht, 233 × 358 mm. Uit verz. C. Kramm.

ALLART VAN EVERDINGEN (1621-1675). Zakboekje met ingeplakte studies van landschappen, ijsgezichten en marines (met opdracht van 1687). Olieverf op papier. Uit verz. C. A. Piek; overgedragen door het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie.

ZUIDNEDERLANDS (ca. 1630, mogelijk DENIJS VAN ALSLOOT). Hertenjacht bij Brussel. Pen in zwart, penseel in kleuren, 203 × 315 mm.

LUDOLF BACKHUIJSEN (1631-1708). Gestrand schip, waarvan de lading op het strand gebracht wordt, r.o. gemonogrammeerd: LB. Afb. 9 op blz. 50. Pen in bruin, penseel in twee tinten grijs, 149 × 223 mm. Uit verz. G. A. Geisweit van der Netten (gest. 1847); Sickinghe.

PHILIPS HUIJGENS (1633-1657). Gezicht op Breda, l.o. gesigneerd en gedateerd 1651. Pen in bruin, 187 × 226 mm. Uit verz. C. A. Piek; overgedragen door het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie.

DANIEL DE BLIECK (?-1673). Gezicht op de hof van een paleis met een Neptunus-fontein, r.o. gesigneerd en gedateerd 1669. Pen in bruin, penseel in grijs, 149 × 108 mm. Uit verz. G. A. Geisweit van der Netten (gest. 1847).

ELIAS VAN NIJMEGEN (1667-1755) en andere leden van deze 18de eeuwse kunstenaarsfamilie. Ruim 300 tekeningen, merendeels ontwerpen voor interieurdecoraties: zaal-, schoorsteen-, deur- en plafondstukken. Uit verz. Hudig.

HENDRIK MEIJER (1737-1793). Hazenjacht, r.o. gesigneerd. Pen in grijs, penseel in kleuren, 113 × 205 mm. Uit verz. C. A. Piek; overgedragen door het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie.

HENDRIK MEIJER (1737-1793). Fantasielandschap met oogstende boeren bij een kerk, r.o. gedateerd 1767. Penseel in dekverf, 430 × 545 mm. Uit verz. C. A. Piek; overgedragen door het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie.

JACOB ELIAS LA FARGUE (geb. ca. 1740). Gezicht op Leiderdorp, l.o. gesigneerd. Pen en penseel in grijs, lucht met wit gehoogd, 234 × 373 mm. Uit verz. C. A. Piek; overgedragen door het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie.

REINIER VINKELES (1741-1816). Het stadhuis in Amsterdam. Afb. 10 op blz. 50. Pen in grijs, penseel in kleuren, 230 × 345 mm. Veiling Amsterdam 1/3.IV. 1949, nr. 92, met afb.; uit verz. C. A. Piek; overgedragen door het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie.

WIJBRAND HENDRIKS (1744-1831). Landschap met boerderij en schuur en een vrouwtje met hengselmand. Pen en penseel in grijs, 175 × 265 mm. Uit verz. C. A. Geisweit van der Netten (gest. 1847).

JOHANNES HUBERTUS PRINS (1757-1806). Marktplein in een oud stadje, l.o. gesigneerd en gedateerd 1793. Afb. 12 op blz. 51. Pen, penseel in kleuren, 535 × 680 mm. Uit verz. C. A. Piek; overgedragen door het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie.

JOHAN CHRISTIAAN WILLEM SAFFT (1778-1849). Staand meisje. Zwart en rood krijt, met wit gehoogd, 230 × 125 mm. Uit verz. C. A. Geisweit van der Netten (gest. 1847).

JOHANNES VINKELES (na 1778-na 1807). Elegant geklede ruiters in een landschap, gesigneerd en gedateerd 1802. Pen in grijs, penseel in kleuren, 212 × 177 mm. Geschenk van de Heer A. Schwarz, Amsterdam.

PIERRE LOUIS DUBOURCQ (1815-1873). Italiaanse vrouw in peinzende houding. Penseel in grijs, bruin en rood, 259 × 183 mm.

HERMAN FREDERIK CAREL TEN KATE (1822-1891). Kermis in Leeuwarden, r.o. gesigneerd en gedateerd '53. Afb. 11 op blz. 51. Penseel in kleuren, 107 × 177 mm. Uit verz. C. A. Piek; overgedragen door het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie.

JEAN THEODOOR TOOROP (1858-1928). Zelfportret op jeugdige leeftijd, gesigneerd en gedateerd 1882. Pen en penseel in bruin, 257 × 172 mm. Aangekocht uit het Wallerfonds.

JOHAN THORN PRIKKER (1869-1932). 'Gaalridders'. Potlood met sporen van krijt, 720 × 965 mm. Uit verz. Henri van de Velde; geschenk van de Heer E. W. Kornfeld, Bern.

DIRK HIDDE NIJLAND (1881-1955). Zelfportret, l.o. gemonogrammeerd, met opdracht aan Mej. Th. Schwartze. Zwart krijt, 325 × 230 mm. Geschenk van Dr. J. A. van Dongen, Amsterdam.

SIMON ROOD (geb. 1884). 15 tekeningen van landschappen en bomen. Geschenk van de kunstenaar.

JOHN RAEDECKER (1885-1956). Zelfportret. Zwart krijt, penseel in grijs, met wit gehoogd, 605 × 430 mm. Aangekocht uit het Wallerfonds.

JAN MANKES (1889-1920). Studie van een pereboom, met daarnaast detailtekening van de bladeren. Zwart krijt en potlood, 185 × 144 mm. Geschenk van de Heer A. Schwarz, Amsterdam.

HARM HENDRIK KAMERLINGH ONNES (geb. 1893). Tram op de Scheveningse weg in Den Haag bij avond. Zwart krijt, enig kleurkrijt en penseel in rose, 162 × 222 mm. Geschenk van de Heer P. Brandt, Amsterdam.

ITALIË

GIOVANNI DOMENICO TIEPOLO (1727-1804). Een groep oosterlingen, soldaten en vrouwen, l.o. in latere hand: Tiepolo. Pen in bruin op zwaar kardoepapier, 273 × 419 mm. Afk. van de stad Leipzig (merk L. 2731). Zie Bulletin R.M. 1968, p. 77 e.v.

PIER FRANCESCO MAZZUCHELLI, genaamd IL MORAZZONE (1571 of 1573-1626). De H. Abondio. Afb. 8 op blz. 101 van Bulletin R.M. 1968. V^o schets voor staande monnik in zwart krijt. Pen en penseel in bruin, met wit gehoogd, 311 × 213 mm.

FRANKRIJK

PIERRE BONNARD (1867-1947). Marthe au déjeuner (1942), l.o. atelierstempel. Afb. 9 op blz. 139 van Bulletin R.M. 1968. Houtskool, hier en daar geel en mauve pastelkrijt, 324 × 380 mm. Uit verz. Charles Terrasse.

HENRI LE SIDANER (1862-1939). Gezicht op Chartres, l.o. voluit gesigneerd. Afb. 10 op blz. 139 van Bulletin R.M. 1968. Zwart krijt en een weinig kleur, 307 × 398 mm. Geschenk van Mr. Dr. A. Begheyn te Nijmegen.

RODOLPHE BRESLIN (1822-1885). Acht tekeningen: landschappen, jagers, bloemstudies, interieur met rokende boeren etc. Afb. 8 op blz. 138 van Bulletin R.M. 1968. Uit verz. Prof. Dr. D. Loenen.

THEODORE ROUSSEAU (1812-1867). Schetsje van een bosrand. Zwart krijt, 90 × 175 mm.

DUITSLAND

ANTON RAPHAEL MENGES (1728-1779). Zelfportret. Rood krijt, 182 × 159 mm. Veiling H. Oelze, Amsterdam I. V. 1968; aangekocht uit het Wallerfonds.

BARTHOLOMAEUS HOPFER (voor 1650-na 1698). Mansportret, gesigneerd en gedateerd 1655. Zwart krijt, pen en penseel in grijs, 236 × 189 mm. Geschenk van de Heer A. Schwarz, via het Jubileumfonds.

Prenten

De volgende prenten zijn aangekocht met steun van het F. G. Wallerfonds:

NEDERLAND

ANONIEM NAAR MAERTEN VAN HEEMSKERCK (1498-1574). Landschap met de barmhartige Samaritaan. Gravure. Niet bij Kerrich en Hollstein.

PIETER BAST († 1605). Tobias en de Engel, op de achtergrond Middelburg. Gravure. Hollst. 4^{II}.

ISAAC ISRAËLS (1865-1934). Dame te paard. Ets.

JAN TOOROP (1858-1928). Feeënsprookje. Houtsnede.

JAN TOOROP (1858-1928). Sluizen te Katwijk. Ets, vroege staat.

DUITSLAND

HANS BALDUNG GRIEN (ca. 1480-1545). De Annunciatie. Houtsnede. Geisb. 61.

MICHAËL LUKAS LEOPOLD WILLMANN (1630-1706). De Onthoofding van Paulus. Ets. Nagler 12^{II}.

LOUIS CORINTH (1858-1925). De Heksen, 1920. Ets. Schw. 392^{II}.

MAX SLEVOGT (1868-1932). Kerkdienst met dodenmis. Ets.

ENGELAND

JOHN SELL COTMAN (1782-1842). Serie van 24 etsen van Engelse abdijen, met titelblad en opdracht aan H. C. Englefield. Popham 1-26.

JAMES ABBOTT MC NEILL WHISTLER (1834-1903). Little Arthur. Ets. K.9^v.

JAMES ABBOTT MC NEILL WHISTLER (1834-1903). Thames' Warehouses. Ets. K. 38^{II}.

FRANCIS SEYMOUR HADEN (1818-1910). Twickenham Church. Ets. H. 107.

MUIRHEAD BONE (1876-1953). De Marekerk te Leiden, 1914. Droge naald. Niet bij Campbell Dodgson.

FRANKRIJK

JEAN HONORÉ FRAGONARD (1732-1806). De Emmausgangers. Ets. Wildenstein 21^I.

ADOLPHE APPIAN (1818-1898). Souvenir. Ets. Jennings 9^I.

ADOLPHE APPIAN (1818-1898). Une mare. Ets. J. 19^{II}.

PIERRE BONNARD (1867-1947). La coupe et le compotier. Litho. R.M. 80^{II}.

JEAN EMILE LABOUREUR (1877-1943). II Gravures, 2 kleurenhoutsnedes, I kleurenlitho.

ODILON REDON (1840-1916). Dans le rêve. Serie van 10 litho's en frontispice. Mellerio 26/36. Uit voorm. coll. Bongers. Afb. 10 op blz. 101 van Bulletin R.M. 1968.

PAUL SIGNAC (1863-1935). Les Andalys. Kleurenlitho, eerste staat.

HENRI DE TOULOUSE LAUTREC (1864-1901). Oscar Wilde en Romain Coolus. Litho. D. 195^{II}.

JACQUES VILLON (1875-1963). Renée de face. Droge naald, 1911. A. en P. 182.

JACQUES VILLON (1875-1963). Le petit atelier de mécanique. Ets en droge naald, 1914. A. en P. 202.

JEAN EDOUARD VUILLARD (1868-1940). La vie muette. Litho. Programma van het theater 'l'Oeuvre' 1894. R.M. 20.

SCANDINAVIË

EDVARD MUNCH (1863-1944). Portret van Henry van de Velde. Litho. Sch. 246.

ANDERS ZORN (1860-1920). Gulli II. Ets. Aspl. 280.

JAPAN

EISHI (1756-1829). De dichteres Ono No Komachi. Kleurenhoutsnede.

HIROSHIGE (1797-1858). De irissentuin in Horikiri. Kleurenhoutsnede.

HIROSHIGE (1797-1858). Twee kochi-vissen, awabischelp en biwa-fruit. Kleurenhoutsnede.

KIYONAGA (1752-1820). De courtesane Hitomachi en haar gevolg. Kleurenhoutsnede.

Prenten verworven door ruil met doubletten:

MEESTER E. S. (werkz. 1440-1467). Madonna met Kind en Engel die een bloem aanbiedt. Gravure. Lehrs 80.

MAX LIEBERMANN (1847-1935). Grazende geiten. Vernismou. Sch. 4^{II}.

MAX LIEBERMANN (1847-1935). Moeder en Kind in de keuken. Ets. Sch. 6^{II}.

MAX LIEBERMANN (1847-1935). Landschap. Ets. Sch. 30^{II}.

JAN TOOROP (1858-1928). 3 Etsen en 1 litho.

HENRI DE TOULOUSE LAUTREC (1864-1901). Portret W. H. B. Sands. Droge naald. D 5.

HENRI DE TOULOUSE LAUTREC (1864-1901). Portret Tristan Bernard. Droge naald. D. 9, deze staat niet vermeld.

JEAN EDOUARD VUILLARD (1868-1940). Intimité. Litho. R.M. 10.

JEAN EDOUARD VUILLARD (1868-1940). Intérieur aux tentures roses. Kleurenlitho. R.M. 37^{II}.

ANDERS ZORN (1860-1920). Zelfportret. Ets. Aspl. 185^{II}.

Geschenken:

MATTEO RIPA (1682-1746). 28 Gezichten van Jehol in China. Gravures. Geschenk van G. Weiner te New York.

THÉOPHILE ALEXANDRE STEINLEN (1859-1923). 5 Affiches: 'La Rue', de Cr. 495^I; 'La Clinique Chéron', de Cr. 511; 'Yvette Guilbert', de Cr. 493; 'Le petit Sou', de Cr. 507; 'L'assommoir', de Cr. 508. Kleurenlitho's. Geschenk van P. F. Maas te Wenum bij Apeldoorn.

HIROSHIGE (1797-1858). Houtwerf in Fukagawa. Kleurenhoutsnede. Geschenk Fa. P. de Boer N.V., Amsterdam.

HIROSHIGE (1797-1858). Akibatempel. Kleurenhout-snedes in 3 staten. Geschenk Fa. P. de Boer N.V., Amsterdam.

HIROSHIGE (1797-1858). Landelijk scène in Yase. Kleurenhoutsnede. Geschenk Fa. P. de Boer N.V., Amsterdam.

Prenten verworven met steun van het Jubileumfonds:

RICHARD P. BONINGTON (1802-1828). Abbéville. Litho. Curtis 4^I.

JAMES ENSOR (1860-1949). Bataille des Esperons d'or. Ets. D. 95.

PAUL HUET (1803-1869). Les contrebandiers. Litho. D. 58^{III}.

PAUL HUET (1803-1869). Plein soleil. Litho. D. 61^{II}.

PAUL HUET (1803-1869). Vue de Rouen. Litho. D. 63^{III}.

REYER STOLK (1896-1945). 4 Houtsneden en 3 etsen.

Summaries

MICHEL VAN MUSSCHER'S PORTRAIT OF MICHEL COMANS AND HIS WIFE AND OTHER EARLY WORK
BY P. J. J. VAN THIEL

Two good examples of Michiel van Musscher's mature portraiture in the French style, on long loan to the museum (Figs. 12 and 13, Note 1), were joined at the end of 1967 by a fine example of his earliest, much simpler style, which he seems to have retained until about 1675. This painting (Fig. 6, Note 18), acquired through the generosity of Dr. dr. h.c. G. Henle of Duisberg, was previously thought to be a self-portrait (Note 26) but has a clear inscription (Fig. 7, Note 27) to the effect that it represents *Michiel Comans and his third wife Elisabeth van der Meersch (Maersch, Mersche)*. It is signed and dated 1669 (Fig. 18). According to Arnold Houbraken (Note 2), Van Musscher, who was born in Rotterdam in 1645 and died in Amsterdam in 1705, studied mainly in Amsterdam. He learned the rudiments of drawing from Martinus Zaagmolen (Note 3) in 1660, of painting from Abraham van den Tempel in 1661, and took seven lessons from Gabriel Metsu in 1665. One of his earliest paintings (Note 4) is the so-called *Portrait of an old married couple* in Warsaw (Fig. 1, Note 5), signed and dated 1666, which probably represents Adriaen Corver and Rijkje Theulingh (Note 5a). The carefully detailed representation of furniture reveals the influence of Metsu, while the composition recalls Hendrick Sorgh's *Portrait of the Slingelandt family* of 1644 (Note 8). The pose of the old man and the chair in which he sits occur again in Van Musscher's portrait of 1667 of the Mennonite minister *Tobias Govertszoon van den Wyngaert*, now known only from an engraving by Abraham Bloteling (Fig. 2, Note 7).

In 1667 Van Musscher spent three months in the studio of Adriaen van Ostade in Haarlem. His earliest dated drawing, *A painter's studio* (Fig. 3, Note 9), clearly reflects Van Ostade's style. In 1668 he returned to Rotterdam, where he must have had some contact with Hendrick Sorgh, one of whose recurrent subjects was vegetable markets. Van Musscher moved to Amsterdam for good in the same year and his next painting, dated 1669, depicts *A vegetable-seller on the Eenhoornsluis in Amsterdam* (Fig. 4, Note 13). This in its rather hard composition and cool colour is re-